

УДК 342.9.

А. В. Омельченко*,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри цивільного та трудового права
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

В даній статті досліджуються адміністративно-правові засади міжнародної інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України. Особливу увагу приділено питанням державної інвестиційної політики, правового режиму іноземних інвестицій, державним гарантіям захисту іноземних інвестицій, державному регулюванню міжнародної інвестиційної діяльності.

Ключові слова: міжнародна інвестиційна діяльність, інвестиційний ринок, інвестиційна політика, правовий режим іноземних інвестицій, державні гарантії захисту іноземних інвестицій, державне регулювання міжнародної інвестиційної діяльності.

В данной статье исследуются административно-правовые основы международной инвестиционной деятельности в соответствии с законодательством Украины. Особое внимание уделено вопросам государственной инвестиционной политики, правового режима иностранных инвестиций, государственным гарантиям защиты иностранных инвестиций, государственному регулированию международной инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: международная инвестиционная деятельность, инвестиционный рынок, инвестиционная политика, правовой режим иностранных инвестиций, государственные гарантии защиты иностранных инвестиций, государственное регулирование международной инвестиционной деятельности.

In this article the administrative and legal principles of international investment activity are examined in accordance with the legislation of Ukraine. Particular attention is paid to issues of state investment policy, legal regime of foreign investments, state guarantees of protection of foreign investments, state regulation of international investment activity.

Keywords: international investment activity, investment market, investment policy, legal regime of foreign investments, state guarantees of protection of foreign investments, state regulation of international investment activity.

* Omelchenko A.V., Doctor of Law, Professor, Head of the Civil and Labor Law Department in Kyiv National Economic University named after Vadym Getman

ADMINISTRATIVE AND LEGAL FRAMEWORK FOR THE INTERNATIONAL INVESTMENT ACTIVITIES IN ACCORDANCE WITH THE LEGISLATION OF UKRAINE

Постановка проблеми. Міжнародна інвестиційна діяльність є однією із форм міжнародної економічної діяльності України та видом зовнішньоекономічної діяльності. Необхідність залучення іноземних інвестицій, підвищення ефективності їх використання, політичний та соціально-економічний ефект від залучення та ефективного використання іноземних інвестицій свідчать про актуальність дослідження вказаних проблем. Важливу роль у соціально-економічному розвитку будь-якої країни також відіграють інвестиції її інвесторів за кордон.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми державного управління та правового регулювання міжнародної інвестиційної діяльності розглядали у своїх працях В. Б. Авер'янов, О. Д. Крупчан, В. Ф. Опришко, О. М. Вінник, В. І. Король, Д. Г. Лук'яненко, В. В. Поєдинок, А. П. Поручник, О. В. Рибій, Н. О. Саніахметова, А. В. Яценко та ін., а також автор цієї статті. Разом з тим, потребують подальшої розробки питання адміністративно-правових засад залучення та використання іноземних інвестицій в Україні як однієї із форм міжнародної економічної діяльності України та виду зовнішньоекономічної діяльності.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження нормативно-правового забезпечення адміністративно-правових засад міжнародної інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України.

Основні результати дослідження. На сьогодні відносини, що виникають у сфері міжнародної інвестиційної діяльності, регулюються Конституцією України [1], Господарським кодексом України [2], Податковим кодексом України [3], Митним кодексом України [4], Бюджетним кодексом України [5], Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [6], Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» [7], Законом України «Про державно-приватне партнерство» [8], Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [9], Законом України «Про інвестиційну діяльність» [10], Законом України «Про режим іноземного інвестування» [11], іншими нормативно-правовими актами, міжнародними договорами України.

Так, відповідно до п. 1 ч. 2 ст. 92 Конституції України виключно законами України, серед іншого, встановлюються засади створення і функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків. А згідно із п. 3 ст. 116 Конституції Ук-

раїни проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики забезпечує Кабінет Міністрів України.

Відповідно до ст. 400 Господарського кодексу України («Законодавство про іноземні інвестиції») відносини, пов'язані з іноземними інвестиціями в Україні, регулюються цим кодексом, законом про режим іноземного інвестування, іншими законодавчими актами та чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. У разі якщо міжнародним договором встановлено інші правила, ніж ті, що передбачено законодавством України про іноземні інвестиції, застосовуються правила міжнародного договору.

Одним із основних напрямів економічної політики держави є інвестиційна політика, спрямована на створення суб'єктам господарювання необхідних умов для залучення і концентрації коштів на потреби розширеного відтворення основних засобів виробництва, переважно у галузях, розвиток яких визначено як пріоритети структурно-галузевої політики, а також забезпечення ефективного і відповідального використання цих коштів та здійснення контролю за ним (ч. 1 ст. 10 Господарського кодексу України).

Відповідно до ч. 2 ст. 12 Господарського кодексу України до основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є надання інвестиційних, податкових та інших пільг.

У ст. 394 Господарського кодексу України щодо правового режиму іноземних інвестицій зазначається про те, що на території України щодо іноземних інвестицій встановлюється національний режим інвестиційної діяльності, за винятками, передбаченими цим кодексом, іншими законами і чинними міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Відносини щодо оподаткування іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями регулюються податковим законодавством України. У державних програмах залучення іноземних інвестицій в пріоритетні галузі економіки та соціальну сферу може бути передбачено встановлення додаткових пільг для суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність у цих сферах.

Законом може бути обмежено або заборонено діяльність іноземних інвесторів та підприємств з іноземними інвестиціями в окремих галузях економіки або в межах окремих територій України виходячи з інтересів національної безпеки України.

Гарантії здійснення іноземних інвестицій визначені у ст. 397 Господарського кодексу України. А у розділі II Закону України «Про режим іноземного інвестування» визначені державні гарантії захисту іноземних інвестицій. Так, з метою забезпечення стабільності правового режиму іноземного інвестування встановлюються наступні гарантії для іноземних інвесторів: застосування державних гарантій захисту іноземних інвестицій у разі зміни законодавства про іноземні інвестиції; гарантії щодо примусового вилучення, а також від незаконних дій органів влади та їх посадових осіб; компенсація і відшкодування збитків іноземним інвесторам; гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; гарантії переказу прибутків та використання доходів від іноземних інвестицій; інші гарантії здійснення інвестиційної діяльності.

У разі зміни законодавства про режим іноземного інвестування на вимогу іноземного інвестора у випадках і в порядку, визначених законом, застосовуються державні гарантії, які визначаються законодавством, що діяло на момент вкладення інвестицій.

Іноземні інвестиції в Україні не підлягають націоналізації.

Органи державної влади та їх посадові особи не мають права реквізувати іноземні інвестиції, крім випадків здійснення рятувальних заходів у разі стихійного лиха, аварій, епідемій, епізоотій. Зазначена реквізиція може бути здійснена лише на підставі рішення органів, уповноважених на це Кабінетом Міністрів України, і в порядку, встановленому законом.

Іноземні інвестори мають право вимагати відшкодування збитків, завданих їм незаконними діями чи бездіяльністю органів державної влади або органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб. Збитки іноземних інвесторів повинні бути відшкодовані за поточними ринковими цінами або на основі обґрунтованих оцінок, підтверджених незалежним аудитором (аудиторською організацією).

Компенсація, яка виплачується іноземному інвестору в порядку відшкодування збитків, повинна бути адекватною, ефективною та визначеною на момент виконання рішення про відшкодування збитків. Сума компенсації за цим рішенням має бути негайно виплачена у валюті, в якій були здійснені інвестиції, чи в іншій прийнятній для іноземного інвестора валюті відповідно до валютного законодавства. Законом може бути передбачено нарахування відсотків на суму компенсації. Компенсація збитків іноземним інвесторам здійснюється в порядку, встановленому законом.

Іноземним інвесторам після сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів) гарантується безперешкодний негайний переказ за кордон їхніх доходів, прибутків та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах від здійснення інвестицій. Порядок переказу за кордон зазначених коштів встановлюється Національним банком України. Доход іноземного інвестора або інші кошти, одержані в Україні у гривнях або іноземній валюті від здійснення інвестицій, можуть реінвестуватися в Україні в порядку, встановленому законодавством.

У разі припинення інвестиційної діяльності на території України іноземний інвестор має право на повернення своїх інвестицій не пізніше шести місяців після припинення цієї діяльності, а також доходів за цими інвестиціями у грошовій або товарній формі, якщо інше не встановлено законом або угодою сторін.

Основні засади, принципи зовнішньоекономічної діяльності (що в тому числі розповсюджуються і на міжнародну інвестиційну діяльність як вид зовнішньоекономічної діяльності) визначені у ст. 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», згідно якої суб'єкти господарської діяльності України та іноземні суб'єкти господарської діяльності при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності керуються такими принципами:

- принципом суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності (полягає у виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність на території України, керуючись законами, що діють на території України, а також в обов'язку України неухильно виконувати всі договори і зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин);

- принципом свободи зовнішньоекономічного підприємництва (полягає у праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки; праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинними законами України; обов'язку додержуватися при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності порядку, встановленого законами України; виключному праві власності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на всі одержані ними результати зовнішньоекономічної діяльності);

- принципом юридичної рівності і недискримінації (полягає у рівності перед законом всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, в тому числі держави, при

здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; забороні будь-яких, крім передбачених цим законом, дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також іноземних суб'єктів господарської діяльності за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками; неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених цим законом);

- принципом верховенства закону (полягає у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності тільки законами України; забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, що у будь-який спосіб створюють для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності умови менш сприятливі, ніж ті, які встановлені законами України);

- принципом захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (полягає у тому, що Україна як держава забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарської діяльності на її території згідно з законами України; здійснює рівний захист всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України за межами України згідно з нормами міжнародного права; здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами лише відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права);

- принципом еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів.

Важливі положення, що мають відношення до державного регулювання міжнародної інвестиційної діяльності містять Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та Закон України «Про державно-приватне партнерство».

Висновки і перспективи подальших досліджень. Дослідження нормативно-правового забезпечення адміністративно-правових засад міжнародної інвестиційної діяльності дозволяє зробити висновок про те, що вдосконалення правового механізму державного регулювання у сфері міжнародної інвестиційної діяльності було і залишається важливим фактором підвищення ефективності міжнародної економічної діяльності України та проведення в ній соціально-економічних реформ.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Офіційний вісник України від 01.10.2010 — 2010 р., / № 72/1 Спеціальний випуск, стор. 15, стаття 2598.
2. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 02.05.2003 — 2003 р., № 18, стаття 144.
3. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 — 2011 р., № 13, № 13–14, № 15–16, № 17, стор. 556, стаття 112.
4. Митний кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 09.11.2012 — 2012 р., / № 44-45; № 46-47; № 48 /, стор. 1858, стаття 552.
5. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 24.12.2010 — 2010 р., № 50, / № 50-51 /, стор. 1778, стаття 572.
6. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07. 2010 № 2411-VI // Відомості Верховної Ради України від 08.10.2010 — 2010 р., № 40, стор. 1452, стаття 527.
7. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV // Відомості Верховної Ради України від 27.02.2004 — 2004 р., № 9, стаття 79.
8. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI // Відомості Верховної Ради України від 08.10.2010 — 2010 р., № 40, стор. 1436, стаття 524.
9. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР від 16.07.1991 — 1991 р., № 29, стаття 377.
10. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України від 19.11.1991 — 1991 р., № 47, стаття 646.
11. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України від 07.05.1996 — 1996 р., № 19, стаття 80.

References:

1. The Constitution of Ukraine // Official Bulletin of Ukraine dated October 1, 2010 — 2010, / № 72/1 Special Issue /, p. 15, article 2598.
2. The Commercial Code of Ukraine // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine of May 2, 2003 — 2003, No. 18, Article 144.
3. The Tax Code of Ukraine // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine from 08.04.2011 — 2011, No. 13, / № 13–14, No. 15-16, No. 17, p. 556, article 112.
4. Customs Code of Ukraine // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine from 09.11.2012 — 2012, № 44–45; No. 46–47; No. 48, p. 1858, Article 552.
5. The Budget Code of Ukraine // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine from 24.12.2010 — 2010, No. 50, / № 50–51 /, p. 1778, Article 572.

6. On the Principles of Internal and Foreign Policy : The Law of Ukraine of 01.07. 2010 № 2411–VI // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine dated 08.10.2010 — 2010, No. 40, p. 1452, Article 527.

7. On the Principles of State Regulatory Policy in the Field of Economic Activity : The Law of Ukraine of 11.09.2003 No. 1160–IV // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine of 27.02.2004 — 2004, No. 9, Article 79.

8. On the public-private partnership : The Law of Ukraine dated 01.07.2010 № 2404-VI // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine dated 08.10.2010 — 2010, No. 40, p. 1436, article 524.

9. On the Foreign Economic Activity : The Law of Ukraine dated April 16, 1991 No. 959-XII // Bulletin of the Verkhovna Rada of the USSR dated July 16, 1991 — 1991, No. 29, Article 377.

10. On the investment activity : The Law of Ukraine dated 18.09.1991 No. 1560-XII // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine dated 19.11.1991 — 1991, No. 47, Article 646.

11. On the regime of foreign investment : The Law of Ukraine dated 19.03.1996 No. 93/96-VR // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine dated May 7, 1996 — 1996, No. 19, Article 80.

Стаття надійшла до редакції 26 травня 2018 р.

УДК 342.9

*О. Ф. Климюк**,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права та процесу
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

КОНТРОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ ТА СИСТЕМА

У статті досліджуються поняття та система контролю громадянського суспільства за діяльністю Міністерства внутрішніх справ України. Обґрунтовується розмежування понять «цивільний контроль», «громадський контроль», «недержавний контроль» діяльності МВС України.

* Klymiuk O.F., Candidate of Juridical Sciences (Ph.D.), Associate Professor (Docent) of the Department of Administrative Law and Process in Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

CIVIL SOCIETY CONTROL OVER THE ACTIVITIES OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE: ESSENCE AND SYSTEM